

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Мілінчук Світлана Василівна

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ДУМКИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Запоріжжя – 2024

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Запорізькому національному університеті
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук,
заслужений юрист України

Пилипенко Володимир Пилипович,

Навчально-науковий інститут міжнародного права,
інновацій і проєктної діяльності
Львівського університету бізнесу і права,
директор.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Вітвіцький Сергій Сергійович,

Донецький державний університет внутрішніх справ,
ректор;

доктор філософії в галузі права

Чернявська Богдана Вадимівна,

Вищий навчальний заклад «Національна академія управління»,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
Вільний університет Амстердама,
запрошений дослідник
кафедри кримінології юридичного факультету.

Захист відбудеться «29» листопада 2024 року о «10⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.051.07 Запорізького національного університету за адресою: 69600, м. Запоріжжя, пр. Соборний, 74, корп. 5, кім. 202-б.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-а, корп. 2, кім. 101).

Автореферат розісланий «29» жовтня 2024 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ш.Н. Гаджиєва

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Право на свободу слова визнається одним із основних прав людини і громадянина, що закріплено в Конституції України. Свобода слова є безумовним складником демократичного розвитку держави та суспільства. Створення можливостей для критичної оцінки діяльності суб'єктів владних повноважень є тим необхідним базисом для впровадження ідей «людиноцентризму» та прозорості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Визнання у статті 34 Конституції України права кожного на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань призвело до того, що Україна поклала на себе обов'язок його гарантувати, що однак далеко не завжди відбувається ефективно, що відображується у наявній численній практиці Європейського Суду з прав людини.

Проблема адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки в межах вітчизняної юридичної науки досліджувалася фрагментарно. Науково-теоретичним підґрунтям дослідження адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки у галузі теорії права, адміністративного права та процесу, зокрема роботи О.Ф. Андрійко, В.М. Бевзенка, Ю.П. Битяка, С.С. Вітвіцького, О.Ю. Дубинського, Т.О. Карабін, Т.О. Коломоець, В.К. Колпакова, Є.В. Курінного, Н.В. Мішиної, В.В. Тильчика, Б.В. Чернявської, А.А. Шарої та інших правників.

Проблема розбудови адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки висвітлена у працях таких науковців, як Ю.А. Волкова, Н.Ю. Задирака, Ю.О. Легеза, О.Я. Заярний, та інших. Окремі питання адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки розглянуто у дисертації Ю.В. Кириченко на тему «Конституційно-правове регулювання прав людини в Україні в контексті гармонізації з законодавством європейських держав» (2018 р.), де визначено місце права на свободу думки у системі конституційних прав особи, дисертації К.І. Барнич на тему «Реалізація конституційного права на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань» (2020 р.), де уточнено розуміння конституційного права на свободу думки та ін. Проте поза увагою науковців залишено питання визначення адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки та обґрунтування напрямів оптимізації їх застосування загалом і в умовах воєнного стану зокрема, що зумовило вибір теми дисертації, її мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 р. № 2623-III; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 р., затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. № 942; Концепції розвитку електронної демократії в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 797-р; Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні,

схваленого Постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VII; Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р; та згідно з іншими нормативними актами. Дисертацію виконано в межах наукового проєкту Запорізького національного університету «Дослідження проблем теорії адміністративного права в умовах глобалізаційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U00711).

Мета та задачі дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає у встановленні змісту та структури адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки з урахуванням зарубіжного досвіду, а також пропозицій та рекомендацій з удосконалення його адміністративно-правового регулювання та практики застосування.

Мета дослідження досягається за допомогою вирішення таких *задач*:

- визначити поняття, ознаки та сутність права на свободу думки;
- охарактеризувати нормативні засади регулювання права на свободу думки;
- встановити світові стандарти нормативного регулювання права на свободу думки;
- з'ясувати поняття та зміст адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки у системі прав особи;
- описати суб'єктний склад адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки;
- охарактеризувати інструменти адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки;
- описати адміністративно-правові засади захисту права на свободу думки;
- обґрунтувати напрями забезпечення ефективності адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають під час реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий механізм забезпечення права на свободу думки.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є комплексне застосування загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання в їх взаємозв'язку, вибраних з урахуванням мети і завдань дослідження, його об'єкта та предмета. За допомогою методу діалектики визначено поняття, ознаки та сутність права на свободу думки (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1). За допомогою формально-логічного методу уточнено поняття інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думку (підрозділи 2.2, 2.4). Формально-логічний метод наукового пізнання дозволив встановити поняття та зміст адміністративно-правового механізму реалізації права на свободу думки і слова (підрозділ 1.4, розділ 2). Визначальна роль відведена порівняльно-правовому методу, який використано для співставлення положень вітчизняного та зарубіжного законодавства щодо досліджуваного

права (підрозділи 1.3, 2.3). Статистичний метод застосовувався для узагальнення практики Європейського суду з прав людини та Верховного Суду України (підрозділи 1.2, 1.3., 2.1, 2.3). Використання історико-правового методу дало можливість дослідити еволюцію суб'єктного складу адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки (підрозділ 2.1). Метод класифікації дозволив здійснити групування інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки (підрозділ 2.2). Структурно-логічний метод використано задля обґрунтування напрямів забезпечення ефективності адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки (розділ 2).

Нормативно-правову основу дисертаційного дослідження становлять Конституція України та конституції зарубіжних країн, міжнародно-правові акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законодавство України та зарубіжних країн.

Теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених.

Емпіричну базу дослідження сформовано завдяки використанню офіційної статистичної інформації, оприлюдненої Державною службою статистики України та іншими адміністративними органами, за період 2018–2024 рр., відомостей Єдиного державного реєстру судових рішень України, а також даних низки центральних органів виконавчої влади, зокрема Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Національної ради з питань телебачення та радіомовлення, а також інших органів державної влади й місцевого самоврядування.

Наукова новизна одержаних результатів визначається метою і завданнями і проявляється насамперед у авторському підході до висвітлення питань теми дослідження. Дисертація є одним із перших у вітчизняній науці досліджень змісту та структури адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки з урахуванням зарубіжного досвіду, а також пропозицій та рекомендацій з удосконалення його адміністративно-правового регулювання та практики застосування.

За результатами проведеного дослідження наукова новизна конкретизується в таких основних положеннях, рекомендаціях, висновках, практичних пропозиціях:

уперше:

– встановлено, що в умовах воєнного стану забезпечення права на свободу слова має відбуватися із поєднанням вжиття заходів протидії дезінформації та інформаційним операціям, насамперед держави-агресора, спрямованих, серед іншого, на ліквідацію незалежності України, повалення конституційного ладу, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання національної, міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі та ненависті, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини і громадянина, є необхідним створення системи раннього виявлення, прогнозування та запобігання гібридним загрозам, зокрема створення системи протидії дезінформації та інформаційним операціям,

спрямованої на запобігання, максимально швидке виявлення та реагування держави і суспільства на інформаційні загрози. Встановлено, що виконання такого завдання покладається на Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ» (за наявності його згоди), Центр протидії дезінформації, що мають взаємодіяти із правоохоронними органами, зокрема, зі Службою безпеки України;

– обґрунтовано необхідність нормативної регламентації використання новітніх технологій (штучного інтелекту) та законодавчого обмеження щодо впливу цих технологій на адміністративно-правовий механізм забезпечення права на свободу думки та реалізацію права на свободу думки загалом;

удосконалено:

– розуміння організаційно-правових напрямів забезпечення функціонування адміністративно-правового механізму реалізації та захисту свободи слова, необхідність перегляду підходів до визначення підстав застосування ліцензування медіа як законодавчого імперативу задля забезпечення потреб інформаційної безпеки в умовах воєнного стану;

– розуміння адміністративно-правових засад захисту свободи слова у судовому прядку, що пов'язується із реалізацією: захисту як форми, так і змісту інформації, що поширюється у сфері медіа; вимоги здійснення критики діяльності посадовими особами є обґрунтованою з точки зору суспільного значення такої інформації; вимоги застосування оціночних суджень, на відміну від фактів, не вимагає доведення та не є підставою для застосування заходів юридичної відповідальності до журналістів; поширення журналістом висновків, що висловлені іншою особою, не є підставою для застосування до нього заходів юридичної відповідальності;

– наукові підходи до змісту права на свободу думки, де виокремлено три ключові елементи: право не розголошувати свої думки чи погляди; право не піддаватися маніпулюванню своїми думками або поглядами; право не бути покараним за свої думки;

дістали подальшого розвитку:

– обґрунтування висновку, що під адміністративно-правовим механізмом забезпечення права на свободу думки розуміється певна система елементів, до структури якої входить нормативний базис, що встановлює права особи, суб'єкти забезпечення його реалізації, засоби захисту, а також допустимі обмеження;

– пропозиції з удосконалення чинного законодавства України загалом і щодо внесення змін до Закону України «Про медіа» у частині процедури формування персонального складу Національної ради з питань телебачення та радіомовлення зокрема, а також до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» щодо встановлення специфіки ліцензування у сфері медіа;

– розуміння ознак адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки, де виділено; його організаційний характер; спрямований на захист права на свободу думки; нормативну регламентацію повноважень правоохоронних органів у забезпеченні права на свободу думки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний та практичний інтерес, а викладені положення, висновки та пропозиції можна використовувати:

- у науково-дослідній сфері для подальших теоретичних досліджень та вдосконалення наукових розробок щодо реалізації права на свободу слова;
- у правотворчій сфері у процесі подальшого вдосконалення вітчизняного законодавства у сфері права на свободу слова;
- у правозастосовній (правореалізаційній) практиці для підвищення рівня професійності посадових осіб та покращення їхньої ефективності у сфері реалізації права на свободу слова;
- у навчально-методичній роботі під час підготовки підручників, навчальних посібників, науково-методичних рекомендацій та навчальних курсів: «Адміністративне право України», «Адміністративний процес», «Права людини».

Апробація матеріалів дисертації. Дисертація була обговорена на засіданні кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження були представлені на міжнародних науково-практичних конференціях, серед яких «Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system» (м. Рига, Латвійська Республіка, 2024 р.); «The latest law developments» (м. Влоцлавек, Республіка Польща, 2024 р.); «Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану» (Науково-дослідний інститут публічного права, 2024 р.)

Публікації. Основні положення роботи знайшли відображення в 4 наукових статтях, з яких 3 статті опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, та 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також у 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 214 сторінок, із них обсяг основного тексту – 160 сторінок. Список використаних джерел налічує 230 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, встановлено його зв'язок із науковими програмами, планами й темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів та наведено дані про апробацію основних положень дисертації, її структуру й обсяг.

Розділ 1 «Загальнотеоретична характеристика права на свободу думки у системі прав особи» складається з чотирьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Право на свободу думки: поняття, ознаки та сутність»* вказано, що право на свободу думки є важливим елементом міжнародної системи прав людини. На відміну від багатьох інших прав, таких як право на приватне

життя, які допускають обмеження за певних обставин, існує абсолютне право думати про те, що вам подобається, тобто у внутрішньому просторі свого розуму. Абсолютний характер права на свободу думки відображає його фундаментальну важливість, але відсутність розвитку цього права означає, що важко визначити його точний масштаб у світі, що швидко змінюється. Захищене поряд зі свободою релігії, переконань, совісті, міжнародне право прав людини розрізняє внутрішній аспект права на свободу думки – право думати або вірити в те, що тобі подобається, у внутрішньому святилищі свого розуму і є проявом цього права.

Констатовано, що свобода думки включає у себе свободу тримати свої думки в таємниці, щоб нас не примушували їх розкривати; свобода від індоктринації або впливу на нашу свідомість або підсвідомість за допомогою маніпуляцій; і заборона карати людину за її думки чи погляди. Але, незважаючи на очевидні інструменти захисту, що містяться в праві на сучасному етапі, було зроблено не досить для розвитку законодавчої та нормативної бази, яка б гарантувала, що реалізація права на свободу думки є реальною і ефективною у сучасному контексті. Вказано, що розвиток таких галузей, як нейронаука, порушує численні складні етичні та правові питання щодо свободи думки як у медицині, так і в праві. Дослідники починають досліджувати ці питання в швидко мінливому середовищі через розвиток концепції «когнітивної свободи», «права на розумове самовизначення» та дисципліни нейроетики – «нової галузі, пов'язаної з перевагами та небезпеками сучасних досліджень мозку і, як наслідок, із соціальними, юридичними та етичними наслідками лікування або маніпулювання розумом». Обґрунтовано необхідність відрізнити свободу думки від «когнітивної свободи» або «права на розумове самовизначення», оскільки існує потреба в новій системі прав людини, яка б охоплювала цю сферу.

Акцентовано увагу на тому, що право на свободу думки має потенційно широкий спектр застосування. Вказано, що нині варто говорити про те, що наявні та нові технології є потенційною сферою щодо реалізації та захисту права на свободу думки, включаючи прогностичні технології та мікротаргетинг як на основі збору даних, так і на основі нейротехнології. Визначено, що на сучасному етапі розвитку людства нейронаука може бути використана для «санкціонування наявних думок» і навіть «змінення або маніпулювання думками всередині мозку».

Аргументовано, що фрагментарним поясненням незначної уваги, яку отримало право на свободу думки, є констатація того факту, що інші права вже захищають інтереси, про які йдеться, навіть якщо вони роблять це опосередковано (зокрема, зв'язок між правом на свободу думки та правом на свободу вираження поглядів та недоторканність приватного життя). Варто також згадати про заборону катувань або жорстокого та принижуючого гідність поводження, де також є підстави для деякого наближення до права на свободу думки.

У підрозділі 1.2 «Нормативні засади регулювання права на свободу думки» вказано, що право думати про те, що людині подобається в «*forum internum*», є абсолютним. Доведено, що для того щоб захистити право на свободу думки, нам потрібно визначити, де знаходиться поріг втручання, і це стає все більш складно у зв'язку з упровадженням та поширенням у нашому житті штучного інтелекту.

Вказано, що міжнародні та національні організації та громадянське суспільство борються з цим новим світом і намагаються встановити параметри розуміння співвідношення прав людини, зокрема права на свободу думки, та Інтернету. Визначено, що наявний потенціал технологій для доступу, маніпулювання думками і розумовими процесами на сьогодні є значний. Підкреслено, що масштаб і швидкість технологічних розробок, пов'язаних з даними, мережами і спостереженням, є експоненціальними, наприклад, Facebook розкрив подробиці своєї розробки «Інтерфейсу мозкового комп'ютера», який, як він сподівається, зможе зчитувати думки і передавати їх без необхідності друкувати або говорити, що зумовлює потребу нормативно-правового реагування задля оптимального захисту права на свободу думки адміністративно-правовими засобами.

У підрозділі 1.3 «Світові стандарти нормативного регулювання права на свободу думки» зазначено, що демократія без свободи думки існувати не може, оскільки захист цього права є найбільш ефективним засобом, за допомогою якого громадяни можуть здійснювати контроль за діяльністю держави. Визначено, що важливість права на свободу думки підкреслюється також тим, що це право закріплене в правових документах міжнародного рівня. На підставі аналізу міжнародно-правової бази зроблено висновок, що право на свободу думки містить три ключові елементи: право не розголошувати свої думки чи погляди; право не піддаватися маніпулюванню своїми думками або поглядами; право не бути покараним за свої думки, які у сукупності мають вирішальне значення для забезпечення абсолютного характеру права на свободу думки.

Обґрунтовано задля підвищення безпеки користувачів та захисту права на думку в Інтернеті доцільність розробити: 1) законопроект про безпеку в Інтернеті, призначений для боротьби з незаконним контентом, захисту дітей та розширення можливостей користувачів, одночасно захищаючи свободу думки в Інтернеті; 2) стратегії медіаграмотності та керівництва з безпеки, які б дали можливість користувачам удосконалити свої навички та зробити безпечний вибір в Інтернеті.

У підрозділі 1.4 «Адміністративно-правовий механізм забезпечення права на свободу думки в системі прав особи: поняття та зміст» виділено основні риси адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки: 1) це система правових засобів і прийомів; 2) вона має організаційний характер; 3) вона спрямована на захист права на свободу думки; 4) визначає повноваження правоохоронних органів у забезпеченні права на свободу думки.

Обґрунтовано, що адміністративно-правовий механізм забезпечення права на свободу думки можна визначити як систему адміністративно-правових методів, прийомів, засобів і способів, які використовуються відповідними органами державної влади у своїй діяльності в межах своїх повноважень з метою створення необхідних умов для реалізації права на свободу думки.

Розділ 2 «Реалізація адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки в системі прав особи» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Суб'єктний склад адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки»* до складових елементів механізму забезпечення прав і свобод віднесено: об'єкт, суб'єкти, нормативно-правовий базис регулювання здійснення наданих можливостей для особи, форми, способи, засоби та методи реалізації та захисту прав.

Визначено, що оцінка ефективності механізму забезпечення прав і свобод людини має розглядатися як певна система, що характеризується послідовністю дій, етапів, що за умови їх реалізації створює умови для встановлення взаємодії учасників правовідносин з приводу існування об'єкта (об'єктів), що має відповідати вимогам сталості, обґрунтованості, співмірності.

З'ясовано, що реалізація прав особи може відбуватися або через застосування інструментального підходу або крізь призму застосування діяльнісної оцінки правовідносин. Визначено, що інструментальний підхід полягає у здійсненні характеристики наявних засобів, способів, форм реалізації права, і пов'язується в тому числі із функціонуванням суб'єктів владних повноважень (С.М. Рабінович, Ю.М. Тодика, О.В. Петришин та ін.). Визначено, що діяльнісний підхід полягає у встановленні пріоритету щодо розуміння права, його змісту та форм діяльності особи, при цьому другорядне значення відіграють компетенційні характеристики суб'єктів владних повноважень, а також засобів, форм, методів впливу на об'єкт правовідносин (К.І. Барнич, Н.В. Мішина, В.В. Новіков, В.С. Боровікова та ін.).

Обґрунтовано висновок, що під адміністративно-правовим механізмом забезпечення права на свободу думки розуміється певна система елементів, до структури якої входить нормативний базис, що встановлює права особи, суб'єкти забезпечення його реалізації, засоби захисту, а також допустимі обмеження.

На основі здійсненого історико-правового дослідження зроблено висновок, що Національна рада з питань телебачення та радіомовлення є тією інституцією, яка в Україні формується та діє в умовах надзвичайно високого рівня політичної заангажованості, де її члени призначаються залежно від належності до відповідних політичних сил або частіше – бізнесових структур.

У підрозділі 2.2 *«Інструменти адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки»* визначено, що встановлення змісту системи інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки вимагає руху наукового пізнання через з'ясування відповідного категоріального ряду, де варто здійснити співвідношення понять

«інструмент» та «засіб» адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки.

Визначено, що до ознак сутності адміністративно-правових інструментів необхідно віднести: 1) їх публічно-управлінський характер відносин; 2) відповідність структурі компетенції владного суб'єкта; 3) нормативну визначеність; 4) закріплення спеціальних юридичних наслідків їх застосування.

Наголошено, що досягнення розуміння змісту адміністративних інструментів забезпечення права на свободу думки має бути здійснено через застосування низки кваліфікаційних підходів. Залежно від форми діяльності суб'єкта владних повноважень у цьому сенсі виокремлено такі інструменти, як нормативні акти, адміністративні акти індивідуальної дії, адміністративні договори, акти-дії, акти-плани, межі адміністративного розсуду, засоби цифрового урядування.

Розглянуто специфіку застосування такого інструменту публічного адміністрування, як ліцензування у сфері медіа, що полягає у забезпеченні вимог інформаційної безпеки як гарантії належності реалізації та захисту права особи на свободу слова.

До прогалин чинного Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» віднесено наявність у його статті 5 положення про допустимість встановлення переліку документів, що перелік є необхідним для ініціювання заяви на отримання ліцензії документів, може встановлюватися на рівні актів КМ України або навіть на рівні положень актів ЦОВВ, що означає, по-перше, їх невичерпність, і по-друге, їх встановлення на підзаконному рівні, що протирічить вимогам, які містяться у Законі України «Про адміністративні послуги» та Законі України «Про адміністративну процедуру». Підкреслено, що такий висновок безпосередньо відображується у правовому регулюванні здійснення ліцензування у сфері медіа, і зокрема у тому, що на час проголошеного воєнного стану його особливості встановлюються згідно із Рішенням Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 18 травня 2023 р. № 349, що протирічить вимогам, що викладені в адміністративно-процедурному законодавстві України (зокрема, у положеннях Закону України «Про адміністративні послуги» та Закону України «Про адміністративну процедуру»).

Встановлено, що ліцензування у сфері медіа зумовлюється передусім особливостями воєнного стану, за якого велике значення відіграють: надання особливих можливостей із регулювання у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, робота постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та медіа, а також використання місцевих радіостанцій, телевізійних центрів та друкарень для військових потреб, а також проведення роз'яснювальної роботи серед військ і населення; заборони роботи приймально-передавальних радіостанцій особистого і колективного користування та передачу інформації через комп'ютерні мережі; взаємодія з органами державної влади, іншими державними органами, силами оборони і силами безпеки, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами й організаціями, надання їм і

одержання від них в установленому законодавством порядку інформації, документів і матеріалів, необхідних для виконання повноважень з питань мобілізації та демобілізації.

Встановлено, що згідно із положеннями Директиви Європейського Парламенту та Ради Європи про аудіовізуальні медіапослуги 2010/13/ЄС від 10 березня 2010 р. закріплюється, що здійснення інформаційно-телекомунікаційних послуг, у тому числі із доступу до телебачення, радіо, місцевих новин, є тим базисом, що задовольняє інформаційні потреби населення, мають велике значення для зайнятості населення, для малого та середнього підприємництва, є певним стимулом для соціально-економічного розвитку та залучення інвестицій. Відповідно до вимог Директиви Європейського Парламенту та Ради Європи про аудіовізуальні медіапослуги 2010/13/ЄС від 10 березня 2010 р. встановлюється, що національні уряди повинні встановлювати низькі бар'єри у разі виходу на ринок з метою створення вільної конкуренції, рівного ставлення, забезпечення прозорості та стабільності ринку у сфері медіа.

Зазначено, що задля забезпечення інформаційної безпеки Національна рада наділена повноваженнями зі створення Переліку осіб, які становлять загрозу національній безпеці України, у спільній взаємодії зі спеціальними правоохоронними органами (зокрема, Службою безпеки України та ін.).

Розглянуто проблематику здійснення з боку національного регулятора у сфері медіа інструментів нагляду та контролю. Визначено, що задля відповідності сутності свободи слова як демократичної цінності та ідеалу відповідно до Закону України «Про медіа» Національна рада з питань телебачення та радіомовлення була наділена правом винесення приписів до суб'єктів господарювання, що зумовлюється необхідністю відмови від винятково каральної системи.

У підрозділі 2.3 «Захист права на свободу думки: адміністративно-правові засади» до засобів забезпечення захисту права особи на свободу думки віднесено засоби, якими володіє національна судова система та засоби, якими володіють європейські стандарти захисту, зокрема, засоби захисту, що застосовуються Європейським судом з прав людини, які реалізуються відповідно до вимог Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Європейської Конвенції з прав людини.

На основі контент-аналізу рішень ЄСПЛ встановлено, що у захисті права на свободу думки судом переважно обстоюється підхід визнання неправомірним застосування обмежень з боку національних регуляторів («Українська Прес-група проти України»; «Салов проти України»; «Ляшко проти України»; «Марченко проти України»; «Мирський проти України»; «Газета «Україна-Центр» проти України»; «Швидка проти України»; «ТОВ «Інститут економічних реформ» проти України»; «Редакція газети «Гривна» проти України» (16 квітня 2019 р.) та ін.). До справ, де ЄСПЛ дійшов висновку про відсутність порушень ст. 10 Конвенції, віднесено справи «Шаповалов проти України», «Сіреджук проти України», «Сінькова проти України».

До європейських стандартів захисту права на свободу інформації та свободу слова віднесено принцип, що розуміється як допустимість відносно більшого обсягу критики дій уряду порівняно із критикою дій приватних осіб, що було відображено у справах «Castells v. Spain», «Incal v. Turkey», «Tammer v. Estonia».

Зазначено, що відображення інформації у медіа має відповідати вимогам об'єктивності викладення за умовами мінімізації застосування оціночних категорій та суджень, які є суб'єктивними характеристиками певного явища чи процесу («Lingens v. Austria»).

У підрозділі 2.4 «Напрями забезпечення ефективності адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки» визначено, що до моменту ухвалення Закону України «Про медіа» побудова суб'єктів адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки пов'язувалась із функціонуванням таких двох підсистем, як органи національного регулювання – Національна рада з питань телебачення та радіомовлення, та незалежних інформаційно-дорадчих громадських інституцій – Комісія з журналістської етики, Громадська рада з питань свободи слова при Комітеті Верховної Ради України з питань свободи слова, Рада з питань свободи слова та захисту журналістів при Президентові України, Національна спілка журналістів України тощо. Встановлено, що ухвалення Закону України «Про медіа» запровадило функціонування незалежних самоврядних організацій, що мають повноважний вплив на обіг інформації.

Зроблено висновок, що відповідно до чинного законодавства України передбачено створення п'яти органів спільного регулювання в різних сферах: аудіовізуальні медіасервіси (телевізійне мовлення та медіасервіси на замовлення), аудіовізуальні медіасервіси (радіо й аудіовізуальні медіасервіси на замовлення), друковані медіа, онлайн-медіа та платформи спільного доступу.

Обґрунтовано необхідність перегляду законодавчого підходу до формування складу Національної ради з питань телебачення та радіомовлення задля усунення її надмірної політичної заангажованості шляхом закріплення такої вимоги, що Верховна Рада України і Президент України призначають по два члени складу Національної ради у порядку, визначеному цим Законом; та половину членів призначає Національна спілка журналістів.

До організаційно-правових напрямів забезпечення функціонування адміністративно-правового механізму реалізації та захисту свободи слова віднесено необхідність перегляду підходів до визначення підстав застосування ліцензування медіа як законодавчого імперативу задля забезпечення потреб інформаційної безпеки в умовах воєнного стану.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні наведено теоретико-правове узагальнення та подано нове вирішення наукового завдання щодо встановлення змісту та структури адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки з урахуванням зарубіжного досвіду, а також пропозицій та рекомендацій з удосконалення його адміністративно-правового регулювання та практики

застосування. У результаті проведеного дослідження виявлено низку теоретичних та практичних проблем щодо предмета дослідження і підготовлено відповідні висновки та пропозиції, до основних з яких належать такі:

1. Вказано, що право на свободу думки є важливим елементом міжнародної системи прав людини. На відміну від багатьох інших прав, таких як право на приватне життя, яке допускає обмеження за певних обставин, право на свободу думки – це абсолютне право думати про те, що людині подобається, тобто у внутрішньому просторі свого розуму. Абсолютний характер права на свободу думки відображає його фундаментальну важливість, але захищене поряд зі свободою релігії, переконань, совісті, міжнародне право прав людини розрізняє внутрішній аспект права на свободу думки – право думати або вірити в те, що тобі подобається, у внутрішньому святилищі свого розуму і є проявом цього права.

2. Обґрунтовано, що право на свободу думки включає: 1) свободу тримати свої думки в таємниці; 2) свободу від індоктринації або впливу на нашу свідомість або підсвідомість за допомогою маніпуляцій (у тому числі за рахунок новітніх технологій); 3) заборону карати людину за її думки чи погляди. Доведено, що, незважаючи на очевидні інструменти захисту, що міститься в праві на сучасному етапі, було зроблено не досить для розвитку законодавчої та нормативної бази, яка б гарантувала, що реалізація права на свободу думки є реальним і ефективним правом у сучасному контексті. Вказано, що розвиток таких галузей, як нейронаука, порушує численні складні етичні та правові питання щодо свободи думки як у медицині, так і в праві, зокрема у нормотворенні, що обґрунтовує необхідність відрізнити свободу думки від «когнітивної свободи» або «права на розумове самовизначення», оскільки існує потреба в новій системі прав людини, яка б охоплювала цю сферу. Крім того, є потреба більш чітких регламентацій та правового регламентування розвитку значення права на свободу думки у сучасному контексті та більш детальної законодавчої бази для його захисту.

3. Доведено, що право на свободу думки є важливою умовою розвитку демократії та поваги до верховенства права. Важливість права на свободу думки підкреслюється також тим, що це право закріплене в правових документах міжнародного рівня. З аналізу міжнародно-правової бази зроблено висновок, що право на свободу думки містить три ключові елементи: 1) право не розголошувати свої думки чи погляди; 2) право не піддаватися маніпулюванню своїми думками або поглядами; 3) право не бути покараним за свої думки. Всі три елементи мають вирішальне значення для забезпечення абсолютного характеру права на свободу думки.

4. Обґрунтовано, що адміністративно-правовий механізм забезпечення права на свободу думки, а також механізм його реалізації включає: 1) норми адміністративного права, які є первинним елементом правового регулювання конкретних прав і обов'язків громадян, а також визначають адміністративно-правовий механізм забезпечення права на свободу думки; 2) норми адміністративного права, які визначають правовий статус і компетенцію органів державної влади, їх структурних підрозділів і посадових осіб, покликаних

забезпечувати дотримання права на свободу думки у їх сукупності або окремих питань. Адміністративно-правові норми також регулюють компетенцію різних галузевих органів і посадових осіб, порядок їхньої діяльності щодо реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки; 3) адміністративно-правові норми, які визначають дисциплінарну, а в окремих випадках і адміністративну відповідальність за порушення прав, свобод і законних інтересів громадян органами державної влади, їх посадовими особами.

Виділено основні риси адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки: 1) це система правових засобів і прийомів; 2) вона має організаційний характер; 3) вона спрямована на захист права на свободу думки; 4) визначає повноваження правоохоронних органів у забезпеченні права на свободу думки.

Обґрунтовано, що адміністративно-правовий механізм забезпечення права на свободу думки можна визначити як систему адміністративно-правових методів, прийомів, засобів і способів, які використовуються відповідними органами державної влади у своїй діяльності в межах своїх повноважень з метою створення необхідних умов для реалізації права на свободу думки.

5. До суб'єктів публічної влади, що здійснюють управління та адміністрування у сфері забезпечення права особи на свободу думки, віднесено: органи парламентського контролю (яким є Верховна Рада України, і зокрема, Комітет з питань свободи слова та інформаційної політики); органи виконавчої влади загальної, галузевої та міжгалузевої компетенції (Міністерство закордонних справ, Міністерство культури та інформаційної політики, Центр протидії дезінформації, Міністерство оборони України, Національна рада з питань телебачення та радіомовлення та інші органи); судові та інші правоохоронні інституції (Державна прикордонна служба України, Служба зовнішньої розвідки, Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України тощо); громадськість та незалежні медіа (Громадська рада з питань свободи слова при Комітеті Верховної Ради України з питань свободи слова, Рада з питань свободи слова та захисту журналістів при Президентові України, Національна спілка журналістів України).

Встановлено, що в умовах воєнного стану забезпечення права на свободу слова має відбуватися із поєднанням вжиття заходів протидії дезінформації та інформаційним операціям, насамперед держави-агресора, спрямованих, серед іншого, на ліквідацію незалежності України, повалення конституційного ладу, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання національної, міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі та ненависті, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини і громадянина, є необхідним створення системи раннього виявлення, прогнозування та запобігання гібридним загрозам, зокрема створення системи протидії дезінформації та інформаційним операціям, спрямованої на запобігання, максимально швидке виявлення та реагування держави і суспільства на інформаційні загрози. Встановлено, що виконання такого завдання покладається на Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ» (за наявності його згоди), Центр протидії дезінформації,

що мають взаємодіяти із правоохоронними органами, зокрема, зі Службою безпеки України.

6. Визначено наявність таких проблем застосування інструментів у сфері забезпечення права особи на свободу слова та функціонування незалежних засобів масової інформації, як: відсутність належного механізму функціонування електронного кабінету, що зумовлюється недостатністю фінансування з джерел Державного бюджету України; наявність у Національної ради з питань телебачення та радіомовлення фінансової залежності від державної влади; наявність серед кола повноважень Національної ради з питань телебачення та радіомовлення такої правомочності, як право змінювати зміст власних управлінських рішень, що мають характер підзаконних нормативно-правових актів впродовж місяця, що порушує важливий принцип прогнозованості і передбачуваності регулювання, яким має відповідати діяльність органу із ліцензування окремих видів господарської діяльності, і зокрема, діяльності у сфері медіа; покращення конкурсної процедури формування Національної ради з питань телебачення та радіомовлення; наявність підстав для національного регулятора у сфері медіа для відмови у здійсненні державної реєстрації засобу масової інформації через невідповідність структури власності такого суб'єкта господарювання вимогам закону та у випадках подання невідповідної інформації; відсутність процедури занесення відомостей до Реєстру суб'єктів у сфері медіа тих засобів масової інформації, що отримали реєстрацію у паперовому вигляді після запуску електронного кабінету задля уникнення вимоги для таких медіа повторної реєстрації; наявність нормативних колізій між положеннями Законів України «Про адміністративні послуги», «Про адміністративну процедуру», «Про ліцензування видів господарської діяльності» та «Про медіа»; стагнація процесів утворення публічних медіа, їх реформування, що вимагає від національного регулятора втручання шляхом розгляду можливості проведення конкурсу і видачі ліцензій для мовлення громад.

7. Обґрунтовано, що захист свободи слова у судовому порядку має відповідати таким засадам: захисту підлягає як форма, так і зміст інформації, що поширюється у сфері медіа; критика здійснення діяльності посадовими особами є обґрунтованою з точки зору суспільного значення такої інформації; застосування оціночних суджень, на відміну від фактів, не вимагає доведення та не є підставою для застосування заходів юридичної відповідальності до журналістів; поширення журналістом висновків, що висловлені іншою особою, не є підставою для застосування до нього заходів юридичної відповідальності; правомірність обмежень права на свободу вираження поглядів встановлюється відповідністю критеріям «встановленості законом», «переслідування легітимної мети», «необхідності у демократичному суспільстві».

8. Обґрунтовано необхідність запровадження таких організаційно-правових напрямів підвищення ефективності адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки, як: підвищення ефективності діяльності органів саморегулювання у сфері медіа у збалансованому поєднанні із функціонуванням Національної ради з питань телебачення та радіомовлення;

необхідність перегляду законодавчого підходу до формування складу Національної ради з питань телебачення та радіомовлення задля усунення її надмірної політичної заангажованості шляхом закріплення такої вимоги, що Верховна Рада України і Президент України призначають по два члени складу Національної ради у порядку, визначеному цим Законом; та половину членів призначає Національна спілка журналістів; перегляд підходів до визначення підстав застосування ліцензування медіа як законодавчого імперативу задля забезпечення потреб інформаційної безпеки в умовах воєнного стану.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мілінчук С.В. Щодо розуміння поняття «адміністративно-правовий механізм забезпечення права на свободу думки». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 262–264. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/63>.
2. Мілінчук С.В. Структура суб'єктного складу адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 2. С. 194–199. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.2.33>.
3. Мілінчук С.В. Право на свободу думки: сучасні підходи до розуміння. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. № 2. С. 9–14. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.2.2>.
4. Мілінчук С.В. Право на свободу думки та свободу вираження поглядів: нормативне закріплення та судова практика. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 2(62). Р. 108–113. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.2.16>.
5. Мілінчук С.В. Історико-правова характеристика діяльності Національної ради з питань телебачення та радіомовлення. *Proceedings of the international scientific conference “Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system”*, Riga, the Republic of Latvia, February 7–8, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. Р. 214–217. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-50>.
6. Мілінчук С.В. Органи саморегулювання в адміністративно-правовому механізмі забезпечення права особи на свободу думки. *Proceedings of the international scientific conference “The latest law developments”*, Wloclawek, Republic of Poland, April 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. Р. 160–164. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-38>.
7. Мілінчук С.В. Практика ЄСПЛ як засіб забезпечення захисту права особи на свободу думки. *Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану : міжнародна науково-практична конференція*, Науково-дослідний інститут публічного права, 17 травня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 181–184. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-53>.

АНОТАЦІЇ

Мілінчук С.В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення права на свободу думки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2024.

Дисертація є комплексним дослідженням питань адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки.

Здійснено характеристику суб'єктного складу адміністративно-правового механізму забезпечення права на свободу думки. Обґрунтовано, що забезпечення права особи на свободу думки є обов'язком держави.

На основі аналізу науково-теоретичних публікацій вітчизняних та зарубіжних учених встановлено відсутність єдності підходів до розуміння змісту механізму реалізації та захисту прав і свобод людини, що має гарантуватися державою.

Підкреслено, що ефективність реалізації встановлених для особи нормативних прав і свобод залежить як від дій особи, так і від дій уповноважених органів публічної влади. До складових елементів механізму забезпечення прав і свобод віднесено: об'єкт, суб'єкти, нормативно-правовий базис регулювання здійснення наданих можливостей для особи, форми, способи, засоби та методи реалізації та захисту прав.

Визначено, що оцінка ефективності механізму забезпечення прав і свобод людини має розглядатися як певна система, що характеризується послідовністю дій, етапів, що за умови їх реалізації створює умови для встановлення взаємодії учасників правовідносин з приводу існування об'єкта (об'єктів), що має відповідати вимогам сталості, обґрунтованості, співмірності.

З'ясовано, що реалізація прав особи може відбуватися або через застосування інструментального підходу або крізь призму застосування діяльній оцінки правовідносин. Визначено, що інструментальний підхід полягає у здійсненні характеристики наявних засобів, способів, форм реалізації права, і пов'язується в тому числі із функціонуванням суб'єктів владних повноважень (С.М. Рабінович, Ю.М. Тодика, О.В. Петришин та ін.). Визначено, що діяльній підхід полягає у встановленні пріоритету щодо розуміння права, його змісту та форм діяльності особи, при цьому другорядне значення відіграють компетенційні характеристики суб'єктів владних повноважень, а також засобів, форм, методів впливу на об'єкт правовідносин (К.І. Барнич, Н.В. Мішина, В.В. Новіков, В.С. Боровікова та ін.).

Визначено, що розгляд змісту адміністративно-правового механізму забезпечення реалізації та захисту права особи на свободу думки в межах цієї дисертації відбувається із застосуванням інституційного підходу, що обґрунтовує рух наукового пізнання через встановлення кола зобов'язаних органів, визначення допустимих меж втручання з боку держави у здійсненні наданого суб'єкту права та визнання допустимих та найбільш ефективних у встановлених умовах засобів захисту права у разі його порушення. Зроблено

висновок, що механізм реалізації права на свободу думки має певні особливості і вимагає встановлення певного переліку нормативних процедур, зокрема, йдеться про встановлення змісту реалізації права особи на свободу думки під час проведення мирних зібрань; або ж реалізація права на свободу думки в умовах воєнного стану тощо.

Обґрунтовано висновок, що під адміністративно-правовим механізмом забезпечення права на свободу думки розуміється певна система елементів, до структури якої входить нормативний базис, що встановлює права особи, суб'єктів забезпечення його реалізації, засоби захисту, а також допустимі обмеження.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, захист права, права людини, свобода думки.

Milinchuk S.V. Administrative and legal mechanism for ensuring the right to freedom of thought. – Manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law. – Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, 2024.

The dissertation is a comprehensive study of the administrative and legal mechanism for ensuring the right to freedom of thought.

The characteristics of the subjective composition of the administrative-legal mechanism for ensuring the right to freedom of thought are carried out. It is substantiated that ensuring the right of a person to freedom of thought is the duty of the State.

On the basis of the analysis of scientific and theoretical publications of domestic and foreign scientists, the lack of unity of approaches to understanding the content of the mechanism for the implementation and protection of human rights and freedoms, which should be guaranteed by the state, has been established.

It is emphasized that the effectiveness of the implementation of the normative rights and freedoms established for a person depends both on the actions of the person and on the actions of the authorized public authorities. The constituent elements of the mechanism for ensuring rights and freedoms include: the object, subjects, the regulatory framework for regulating the implementation of the provided opportunities for a person, forms, ways, means and methods of implementation and protection of rights.

It is determined that the assessment of the effectiveness of the mechanism for ensuring human rights and freedoms should be considered as a certain system characterized by a sequence of actions, stages, which, if implemented, creates conditions for establishing the interaction of participants in legal relations regarding the existence of an object (objects), which must meet the requirements of sustainability, validity, proportionality.

It is found that the realization of individual rights can occur either through the use of an instrumental approach or through the prism of the use of activity assessment of legal relations. It is determined that the instrumental approach consists in characterizing the available means, methods, forms of implementation of the right, and

is associated, among other things, with the functioning of the subjects of power (S.M. Rabinovich, Y.M. Todyka, O.V. Petryshyn and others). It is determined that the activity approach consists in establishing priority in understanding the law, its content, and forms of activity of a person, while the competence characteristics of the subjects of power, as well as the means, forms, methods of influencing the object of legal relations (K.I. Barnych, N.V. Mishina, V.V. Novikov, V.S. Borovikova, etc.) play a secondary role.

It is determined that the consideration of the content of the administrative and legal mechanism for ensuring the implementation and protection of the right of a person to freedom of thought within the framework of this dissertation is carried out with the use of an institutional approach that justifies the movement of scientific knowledge through the establishment of a range of obligated bodies, determining the permissible limits of interference by the state in the exercise of the right granted to the subject, and recognizing the permissible and most effective in the established conditions means of protecting the right in case of its violation. It is concluded that the mechanism for exercising the right to freedom of thought has certain peculiarities, and requires the establishment of a certain list of normative procedures, in particular, it is about establishing the content of the exercise of the right of a person to freedom of thought during peaceful assemblies; or exercising the right to freedom of thought under martial law, etc.

The conclusion is substantiated that the administrative and legal mechanism for ensuring the right to freedom of thought is understood as a certain system of elements, the structure of which includes a regulatory basis that establishes the rights of a person, subjects of ensuring its implementation, means of protection, as well as permissible restrictions.

It is substantiated on the basis of generalization of the carried out characteristic of scientific approaches to establishing the essence of administrative and legal instruments for ensuring human rights, which consists in understanding them as a set of legal and actual actions, forms, methods, ways of activity of power subjects, which is implemented within the competence granted to a person to achieve the tasks and functions facing the authority.

Taking into account the generally accepted approach to establishing the classification of administrative procedures, which distinguishes the procedures that are implemented within the framework of permitting and licensing, control and supervision, and tort proceedings, an analysis of the systems of instruments in the field of ensuring freedom of speech is carried out. Depending on the nature of the influence on the studied legal relations, the administrative-preventive ones are distinguished; administrative-terminating; administrative-coercive instruments of public administration.

Key words: *administrative and legal mechanism, freedom of thought, human rights, protection of rights.*

Підписано до друку 28.10.2024. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1117.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.